Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ५५६० - घ

Title नागार्जुनीतन्त्रम्

Author +

Extent ९४ Age +

Subject तन्त्रम् . संपूर्णम्

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नं० ५५६०-घ
नागार्जुनीतन्त्रम् (आश्चर्ययोगरत्नमाला)
पत्राणि १४ (संपूर्णा)

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

5560

F - 14

Complete

नागार्जुनीतंत्रम्

आश्चर्यजोगरत्नमाला १

H. E. PRINCE RAM SINGH,
JUMBOO.

176

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

ग्रा॰ यो॰ टी॰ १

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॥ गुरुचरणकमलममलं प्रणम्य नागार्जुनः प्रणीतायाः । निवृतिं स्वांवबोधाय वक्ष्येऽहं योगमाला-
याः ॥१॥ इह शास्त्रारंभे आचार्यनागार्जुनपादाः प्रणीतायां योगमालायां अनायासेन समाप्तिं संततिप्रविवृत्तिं कौतुकि जनस्य
स्वार्थे शिष्टसमयपरिपालनार्थं शास्त्रस्यादरतां च दाने गुरुपादानमस्कारं कुर्वन् प्रथममार्यां वक्ते अथ आर्या ॥ विम-
लाचार्यमतिस्सविमलमतिसेव किरणा दीप्तयस्तेषां निकरः पुंजस्तेन प्रतिभिन्नाः प्रतिबोधिताः सच्छिष्याः प्रधान-
विनयाः एवकमलसंघाताः पद्मसमूहाः येस्ते तथा कृत्स्नजगतो ज्ञानावबोधाय द्वितीयआर्याः गुरवो भास्कराः सूर्य

विमलमतिकिरणनिकरप्रतिभिन्नसच्छिष्यकमलसंघाताः सकलभुवनैक-
दीपा जयंति गुरुभास्करा भुवने ॥१॥ स्पष्टाक्षरपदः सूत्रं गुरुमुनिरत्नाकरात्समुद्धृत्य
ग्रथिता परिस्फुरंती निगद्यते योगरत्नमालेयं ॥२॥

नस्मात् भुवने लोके जयंति सर्वोत्कर्षेण वर्तंते इत्यर्थः । अधुना शास्त्रस्य दयितारमाह स्पष्टेति स्पष्टाक्षराणि प्रकटव-
र्णानि यानि पदानि स्याद्यंतादीनि नाम्येव सूत्राणि सूत्रपदादीनि गुरुणां मतं गुर्वभिप्रायः स एव रत्नाकरः अनेकशास्त्रा-
श्रितत्वात्समुद्रेणोपमानं तस्मात्समुद्धृत्य ग्रथिता रचिता परिस्फुरंती निगद्यते उद्भासयंती गूढार्थसतीकथ्यते यो-
गाएव रत्नानि तेषां माला यथाद्विरत्नाकरात्केनापि रत्नान्युद्धृत्य स्वच्छैः सितैः रक्तैरेर ग्रथनशीलैः पैदेनीयकमणि।
भिरुपलक्षितैः सूत्रैः ग्रथिता शोभना रत्नमालादीप्त्या प्रभया समाना प्रकाशयते एवमियमपि श्रीनागार्जुनेन गु-
र्वभिप्रायसमुद्रादिवियानि दृष्टप्रत्ययानि योगरत्नानुद्धृत्य सोच्छ्रित्य इह नीयया योगमालायां प्रकाशयंती प्रकटीक्रियते इति ॥२॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

तेषु अथ मंत्रवशीकर्मोच्यते सितेति सितो यो सौ भानुविटपी अर्कस्तस्य मूलं श्वेतार्कमूलं मंजिष्ठा प्रसिद्धा भवनचटककं गृह
चटकशिरः ऊर्ध्वं एभिस्त्रिभिरौषधैः श्मशानाङ्गारैः सांगत्नतमवदिग्धैः स्वशरीररक्तमिश्रैतैः कृतागुटिका खाने
पानेदत्ता त्रिभुवनमपि वशीकरोति किंपुनर्नरमेकं १ अत्र शास्त्रे श्रीनागार्जुनाचार्येण सर्वेपि अत्र भूताः योगाः उक्ताः तालमिति
हरितालं श्मशाने कुसुमचतुर्दश्यां शवमस्तके निवसितं ऊर्ध्वसहितं तिलकेन त्रिभुवनं वशं याति ४ भूतेति भूतभुग्रसवत्सवी

सिताभानुविटपिमूलं मञ्जिष्ठा भवनचटककं कृष्टं सांगत्नतमवदिग्धैस्त्रिभुवनमेभिर्व
शीकुरुते १ तालेपिशाचभवने भूतादिप्रेतवदनपर्युषितं रोगेंद्रसंप्रयुक्तं त्रिभुवनव
शीकारकं तिलकं ४ मृतनरलोचनसाला ललाटहृद्घ्राणसाधितं तैलं सकलभुव
नैद्रललनावशंकरालये पुष्टः ५ नरतैलनरकपालैः प्रेतावरवर्तिनः तत्पदीपान्
तोपांकहैद्रशिखरैः समस्तमंत्रैः कज्जलं वशंकृत् ६ उरगारिशिरोजनितोऽथपवर
ताग्रहस्ताशिरसा च त्रिभुवनभवनेषु गतः स्त्रिप्रीतिं विनाशयति ७

जिह्वा ललाटं हृदयं नासा एभिः श्मशाने तैलं पक्वं पुष्यनक्षत्रे समस्तराजपत्नीनां वशीकृत् ५ नरेति मनुष्यवशायां कृतवस्त्र
वर्तिकया पुरुषकपाले रात्रौ रात्रौ अमावास्यायां कृत्वा स्कंधे दीपं प्रज्वाल्य कज्जलं ग्राह्यं तेनाञ्जितेन मात्रेण यं यं पश्यति तं तं वशयति ६ १
तिवशीकारः अथ विद्वेषणं मयूरशिरः ऊर्ध्वशिरः आम्पां स्पर्शकृत्वा यस्य भवने गृहे उद्घातेन तत्रिकालं मैत्री प्रीतिं विनाशयति ७

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

ग्रा॰ यो॰ टी॰ २ कृत्स्नमदिति यात्रुभगा नारी तस्याः योगो नोऽस्त तदिनादारभ्य सप्तदिनानि स्थेन सर्षपान् प्रतिप्यष्यितं अनेन तरमाकृष्यपङ्क्तैः सर्षैर्ये :
योयो नरः स्पृश्यते स स विद्वेषं याति ८ विद्युदिति साधकोऽनमैः काकोलूकपत्राभ्यां कृतो ध्वपः स्थावरजंगमजन्तुजातस्य प्रीतिं विना
शयति ९ भुजगेंद्रेति प्रधानसर्पकंचुकं मयूरपत्राभ्यां सम भागाभ्यां कृतो ध्वपस्त्रैलोक्यस्यापि विद्वेषकृत् १० इति विद्वेषणाधिकारः

2

कृत्स्नमडुर्भगललनाऽस्य समगृहे सप्तदिवसपर्युषितं सितसिद्धार्थैर्धृष्टैस्त्रैलोके कोऽन याति
विद्वेषं ८ विद्युद्धिवसभीरुकचयत्रप्रभवः प्रयोजितो ध्वपः प्रीतिं हन्यात्त्रैरिंद्रगुवैः सचराचरजे
ववक्रस्य ९ भुजगेंद्रकवचमायुजगरिपुपत्रभागसंयुक्तः ध्वपः प्रयुक्त एव विद्वेषा
कारकस्त्रिलोकस्य १० तरंगवरधनिहितं नागशिरोदत्तजिह्वया सहितं भवनद्वारनि
खातं रिपुमुच्चाटयति समाहान् ११ हलिनीवराहवचेःशवकेशसमदीर्घकपरास्थीन् त्रिभुव
नमपियोगवरः स्फुटमुच्चाटयति समाहान् १२ दंडकरवोदितजवकमरमवदीर्घकपरारूढं
नरगुरुमपि समाहादिविंनयन्नुच्चाटयेत्स्थानात् १३
प्रयोजनात्र्यं तरंगेति कृष्णसर्पशिरः उन्मत्तकृकुटजिह्वया सार्द्धं एतद्द्वयं अश्वखुराभ्यंतरवर्तिनि छिद्रे स्थितस्य गृहस्य द्वारि निखन्य
ते सप्तभिर्दिवसैः सकुटुम्बमुच्चाटयति समाहान् ११ हलिनीति लांगली स्तकरविष्ठा मृतकेशाः उष्ट्रास्थीनि एतानि चत्वारि मेलयित्वा यद्गृह
द्वारि निखन्यते तत्कुटुम्बं समाहादुच्चाटयति १२ दंडकरोलगुडहस्तो योऽसौ पुरुषस्तेन चोदितहन्यमानस्तेन यवकारभवः शीघ्रगनीभूत्वा उच्च
लितो दीर्घकंपरउष्ट्रस्तत्रारूढं एवंविधं पुरुषं ध्यायन् वृहस्पतिमपि समाहादुच्चाटयति किमुत सामान्यनरमात्रं नरमपि १३ २

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

मृतेति यस्य पुरुषस्य गृहद्वारे पुरुषास्थिकीलको निखन्यते तस्य गृहं श्मशानसदृशं शून्यं भवति १४ इति उच्चाटनाधिकारः अथ दर्पणोद्-
पदर्शने रक्तेति रक्तकरवीरकं पुष्पं भल्लातकमम्लवेतसमेभिर्दर्पणं समार्ज्य संयोज्य अश्वखरोष्ट्ररूपं पश्येत् १५ १६ अंकोलेति अंकोलस्य
तबीजोत्थेन तैलेन दीपं कृत्वा कज्जलं गृहीत्वा गोघृतेनालोड्य तेन कज्जलेन दृष्टिमञ्जयेत् पुष्यनक्षत्रे नांगिनमात्रेण जन्मान्तरेषाणि रूपाणि
सत्त्वानि दर्पणे पश्यति १७ अंजिनेति नगरफलचूर्णं कृत्वा अंकोलतैलेनालोड्य चक्षुषी अंजयेत् दिव्याकृतिं पुरुषं पश्यति पुनः केव

मृतपुरुषास्थिशंकुर्भवनद्वारे निखन्यते यस्य तस्य गृहं गगनविभवं भयंकरं भूतभवनाभं १४
रक्तहयमारकुसुमं भल्लातकमम्लवेतसममीभिः तुरगखरोष्ट्राद्यं केवलरूपं समार्ज्य दर्पणं प-
श्येत् १५ हयगोवराहवानरखरोष्ट्रकरजैः पुष्पैर्निनादं यैः दृष्टं वसाविमिश्रैस्तेषां रूपाणि प्र-
वेव पश्येत् १६ अंकोलतैलकज्जलसुरभित्वीरं दृगंजनेन पुष्ये पश्यति दर्पणमध्ये रूपाणि भवान्त-
रेयाणि १७ अंजितनयनो मनुजः नगरफलांकोलतैलकल्केन पश्यति पुरुषं दिव्यप्रकृतिं नगरा-
ञ्जनाद्व्रजति १८ ललनानुगपुरुषया त्रिदिनेभिनौ प्रणोदिति प्रकट पुनरपि पुरुषोत्तरूपा स्वभावप्रकृति
व्रजन्त्यासु १९ वृषदंशकभर्गाधीनगर्भपुरुषपानदर्शनेभिनौ प्रकटत्वमेति भूयः कौशिकरूपेण पुरु-

लतनगरफलांजनाद्व्यकृतिं व्रजति पुरुषं तत्र पश्यतीत्यर्थः १८ इति दर्पणादिरूपदर्शनाधिकारः अथ चित्रांतर्धाने ललनेति तंचित्रेर-
नरान्त्रः भगपुंरलललनांसंवेधि योषिद्गर्भशयापुरुषाद्दिनत्रयं विंश्रमणं प्रोदिति पुनः स्वकृतरूपान्तरपि चित्रप्रकृतिं व्रजन्ति तन्त्रं सर्वं स्व-
भावस्यमेव भवति तेद्ना त्रिवर्णे तेद्रत्यर्थः १९ वृषीति मार्जारगर्भशय्या तथा प्रधानस्त्रीगर्भशय्या यत्नास्मा पुरुषाणामपि दिनत्रये विचित्रं दृश्य-
ते तथा पश्चात् स्वर्णमहिषात्तपुगलरूपेण दृश्यते भिनिरोदितमपि चित्रं पुनरपि प्रकटत्वमेति स्वभावस्यमेव दृश्यते २०

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

श्रा॰ यो॰ टी॰ २

3

करभेति उष्ट्रकपोलस्वेदमदजलाभिर्बहुवारं भावितेन हरितालेन हस्तलेपात् भित्तिगतानि नानाजातीयानि आलेख्यानि स्पर्शीदाकर्ष-
यतीति प्रमेव २१ सरमेति कुक्कुरीगर्भशय्या स्येन श्यपितवेष्टितं यत्किंचित्स्यावदेष्टमपि कृष्णकादिलेन भ्रमणायितेन समेन दक्षिणेन विश्रव-
णप्रभृतीनि हरेदाकर्षयेत् वा स्पृतो भ्रमणात्तेषां हस्तानामपि सत्तो मोक्षः प्रकटीकरणमित्यर्थः २२ अथ मन्त्र्यान्तर्हीने श्रोतश्वेति श्रोतोञ्जनं से-
वालकंटकं मातिकं मधुयष्टी प्रथमरजस्वलायाः कन्यायाः शोणितेन प्रत्यग्रेण गलीकेशराणि च अभिरोषयेत् गुटिकां कृत्वा सवर्णरौप्यताम्रमध्ये गु-

करभकपोलस्वेदैर्मूत्रकफैर्भावितेन तालेन । तेन करगर्भलेप्या च्छिन्नाणि समाकर्षयत्य-
मु २१ सरमाजरायुश्यपितवेष्टितं पुष्ट्वादिनाहरेद्भ्रमणात् । सव्येन विश्रवणप्रभृतीनपु-
सव्यतो मोक्षः २२ श्रोतःशाशाककंटकमधुमधुकप्रथमकुसुमतसंयुक्ता नवहस्तिनी
केशरजा हरति गुटिका त्रिलोहगर्भस्था २३ नीलाशोकप्रभवांकुरचूर्णमनकरकेन समयथा
भावे लोहीहृदयजघनप्रभेगते हस्तिनिगर्भस्थितं जगदशेषं २४ नगरसोनरपुलेदिनवसनेनो हु-
तेनाशिरहरणे रविबिंबे वह्निमध्यगमदृश्यकरमानने नृत्तिरम २५ गोरोचने शीतरुचकुसुमपु-
ष्पतो दीपनालिरोमाणि हिमभुकोष्ठिह्वना गुटिकेयं कल्परामनाख्या २६

रुवसोन हर्निकरोति २३ नीलेति नीलवर्णशोकांकुरचूर्णं हरिणरकेन समयथा भावितं कृत्वा सवर्णरौप्यताम्रे वेष्टितं मुखे धृतिं समम-
स्तस्यापि जनेतो रंतर्हीनं करोति किंभूतपकस्य पुरुषस्येत्यर्थः २४ सामथ हरणेन शोभनानगरस्यान्तरादिकः प्रस्तं तं मुलरहितो वा त्रिलोहवेष्टितेन हृ-
ताथोयं पुमान्मुखे धारयतिस सन्मुह दृश्यो भवति २५ गोरोचने शोरदत्तपुष्पे उद्भूयने न स्मतायानारो तस्याश्रुत्ति रोमाणि काकाकी पादि पत्रिणा-
भुकेयदन्त्र शंखो श्वेतनद दिकं पत्तनसेषपायेकत्र कृत्वा गुटिका कार्या सामुखे धृत्वा पुरुषमदृश्यं करोति कल्पलालनेत्याख्यानाम २६ ३

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

पितृवनेति श्मशाने मनःशिलां नारीप्रथमपुष्पे वृन्तवेलं मर्दयित्वा तया कृततिलकः पुरुषो न दृश्यते इत्यर्थः २७ पारावतेति पारावतः कपोतः स्थूलग्रीवायां कृष्णरेखलक्षणस्तस्य संजातो ग्रोञ्जनं तेन सिद्धा उपरिस्तनिकां दत्वा विलम्बेष्वाने रथ्यच्यते यावन्मस्तनिकाग्निवर्णं भवति तावत्। स्थापनं पञ्चाङ्गं तेन पङ्के गृहीत्वा तेन वक्त्रपिष्ठं जयेत् अदृश्यो भवति तेन कृष्णमार्जारस्कन्धेन पुनरञ्जयेत् सोऽत्र भवति २८ नवानि वर्तानि च नानि लवणान्तकानि यैर्न कृतं स्तम्भनवघनलवणाङ्कुरोद्धृता मस्तेयां किल उपरिस्थायां मस्तनिकाम पुटं विनाले पत्तानि जीर्णानि पुष्पानन्तरे मेलयित्वा ललाटदेशे तिलककरणात्सिद्धेभ्योऽपि निगृह्णति किमुतान्यः मानुषेभ्यः २९ इमदृशीकरणाधिकारः अथ कौतूहलान्युच्यन्ते सारे

पितृवनमर्दितमप्रणकुसुमवृन्तकम्बारेतो मनःशिलां शुभे । तिष्ठत्यमपि विनिश्यहन्ति तिलकं यस्य ल
लाटतटे २७ पारावतस्कन्धोत्थाञ्जनस्थितकानलेन पुरपङ्कैः सिद्धाञ्जनं निगृह्णति प्रसितविशाला
क्षनिर्मोक्तः २८ नवघनवर्णाङ्कुरोद्धृतमस्मपुत्तलमिश्रितामध्ये सिद्धं पापिनि शृहति ललाट
पटतिलककरणेन २९ भ्रमरपरिस्रणगर्भं क्षिप्त्याकाशमण्डले निरिक्तः सारसरहितोच्छ्रि ।
पोद्भवशङ्कः प्रकरोति विस्मयं लोके ३० विग्रहदिग्धपाटपशङ्कः सरमाजरायुणाद्दत्तचित्र
टकपुते नलिमोदशाङ्गुलाम्बनि शृतयोऽपि ३१

एामध्येन रहितो योऽसौ अच्छिपोद्भवशङ्कः अन्तःसुषिरो यो सो हृतकीलकः जीवद्भ्रमरपरिस्रणगर्भः जीवद्भिर्भ्रमरैः सम्यक परिस्रणगर्भं मध्ये सुषिरप्रदेशो यस्य स तथाविधः शङ्कराकाशे प्रक्षिप्तः सन् आकाश एव तिष्ठति लोकस्य विस्मयः अदृष्टदर्शनात्। जीवस्याकाशे कथमवस्थानं भवतीति ३० कुक्कुरीजरायुणाईएण अप्सुष्केण मरीचपिप्पलीसैन्धवचूर्णसहितेन प्रक्षिप्तो यो यो सो शङ्कः विग्रहदिग्धहतकीलकः स एवंविधः आकाशे क्षिप्तः सन् आकाश एव दशाङ्गुलं प्रमाणं वडुकालं यावद्भवति इति ३१

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

श्रा॰ यो॰
टी॰
४

सरमेति कुकुरीगर्भशय्याजरायाह नाहस्तांशुलिशुद्धिकावेष्टितायाः प्रभावेन निरालंबनं यथा भवति एवमाकाशे स्थितं कमलासनं ।
तिष्ठते स्तम्भितं काष्ठं अंगुलीस्पर्शनात् कमलमाकाशे तिष्ठमाकाशात्रपतनीत्यर्थः २२ स्तंहास्या वल्लिकामुंडीति प्रसिद्धा तस्या बीजहोमा
त् विनानसंछादिते वरेवक्ष्णो ग्रीष्मे ग्रीष्मार्कदर्शनाकाशे चंद्र नपक्षो [illegible] यामन्वकावंकिं भवत्यनेनेत्याह हृष्यन्ते मूलपाणके रुद्रा एवं क्षेत्रपू
जयतार्ऽश्वरमूर्तिर्योर हृष्यन्ते २३ कुविति कुरुनिष्पादय समिद्सारदारुणि समिद्रूते श्वसारकाष्ठे गंधकाकुलस्नेहेन लाभ्यां प्रलिप्ते उक्तितेन तत्र

वन्हिः स्तंभो नहं गगने २२ स्तंहाख्यबीजहोमात् विनानसंछादिते वरेवक्ष्णो वेशानपे विलग्ना
हृष्यन्ते शूलपाणयो रुद्राः २३ कुरुसमिद्सारदारूणि गंधकाकुलस्नेहैः लिप्ते तमच्युत
नवह्नन्नाप्रज्वलने भवति दहनस्य २४ एवंविधे वनस्थो गंधकपाषाणसंभवो रेणुः तस्मा
[illegible]हुतिहोमात्यकटे प्रज्वालयत्यनले २५ कल्माषिकाविमर्दितवज्रानलदग्धपावके
[illegible] [illegible]नितोजलहवनात् [illegible]वह्निः २६ [illegible] ललनाकुसुमगृहे स
मदिननिवासितं [illegible]माक्षिकं प्रकटयति वह्निमध्ये हवनात्सौवीरकं [illegible] २७
तस्मात् हवनात् एवंविधं

[illegible]यनस्थे गंधककूर्णप्रक्षिप्ते किकरोत्याह तमच्युतन्नेपाक्ष्णीयमग्निप्रज्वालयति २५ कल्माषिकाश्रंगाविकालाविरेवकृते एवं सद्दशमिं
यनं ग्रनेतरं एवंयोगवत् समिद्सारदारिणि गंधकाकुलस्नेहैः लसंलिप्ते [illegible]यनेन तस्मिन् जलहवनात्स्थानीय होमात् ज्वलति नितांत २६ स्वत
मतीवासोललनावनस्थाकुसुमगृहे योनौ सप्तदिननिवासितं उषितं स्थापितं माक्षिकं [illegible]रूपं परयासिद्धं प्रकटयति वह्निमध्ये दर्शयति
अंगारमध्ये हवनात्सौवीरांजनं [illegible]रूपं दर्शयति अग्निकुंडमध्ये एवंविधे सौवीरांजनं रहवनात् [illegible] हृष्यन्ते इति कौतुकाधिकारः २७
तमेव हुतेश्रास्य स्नेपारदं नयो हवनात् वैश्वानरस्य प्रज्वलनं भवति २४ सर्वाश्रावायीहाम सारदारुणि गंधकाश्मा कुलस्नेहैः लसंप्रलि ५ ध

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

शाशीति शाशिनं सेवालं जलौका दुर्दुरो जलजीवविशेषो पाटला पाः इत्त विशेषस्य मूलानि एभिरौषधैः तैलपरिपक्वैः तैः चरणतल लेपा
दंकारखानिकामध्ये यथेच्छं परिभ्रमेत् अंगारपरिभ्रमणेन मध्ये सापकोभ्रमतीत्यर्थः ३८ टि. भेकवसेति मंडूकवसा मध्ये जलौका च सेवा
लं प्रलिप्य करचरणादिकं चलिप्यते ततो गैरुपरिभ्रमतो नरा हस्तपादादिकं भवति हिमवच्छीतलो वह्निर्भवतीत्यर्थः ३९ टि. यवलेति यव
लं मंडूकचूर्णं यवलं मंडूकरुधिरेण वह्न शोभाविनि कृत्वा अग्नौ क्षिप्यते तेनाग्निस्तंभितः शतवर्षैः वर्षशतैरपि आहारया कं न करोति ४०

शाशिनजलौकादुर्दुरतैलैरेभिः सपाटलामूलैः चरणतलसंप्रलेपाद्भ्रमति नरोऽङ्गारखानि
मध्ये ३८ भेकवसाशावणिकाजलौकासर्वे द्रवयुक्ता करचरणसंप्रलेपात्करोति हिमशीत
लं वह्निं ३९ यवलसंवग्गमोडुवरेणरुधिरेण रंजयेत्तस्य नदहति वर्षशतैरपि विभावसुः
स्तंभितस्तेन ४० तरगत्वरसंप्रतिहितेनेडवेतसमूलमाषयवभेकैः नदहति सचरे
ममपि स्तंभितवह्निः प्रदीपितोप्यनलः ४१ अथ जलस्तंभः शितिपावृदनमध्ये डिंडिभरतं
प्रविश्य जलमध्ये निजभवनाभ्यंतर इव तिष्ठेदात्मेच्छया धीमान् ४२ स्पोनाकवीजचूर्णं
तावाक्रम्य पादुकायुगलं भूमाविव सलिलोपरि पर्यटति नरः स्वविस्पष्टम् ४३

४. तरगत्वरसंप्रेति अस्य पादतलं रंभमध्ये मासत्रयं यावत् प्रतिष्ठेरैतै रग्निरुद्दीपितोपि स चरो ममात्रमपि दग्धुं समर्थो भ
वति इति वह्निस्तंभाधिकारः अथ जलस्तंभः डिंडिभो हिम्परेः सर्पे स्तु सरकं ऊर्ध्व चित्तं पटानेरे कृत्वा मुखमध्ये प्रतिप्य पा
नीयमध्येगतः सन् स्वीयगृहमध्य इव सुखेन तिष्ठति जलेन प्लाव्यते जलस्तंभयतीत्यर्थः ४२ अरलुइति वीजे पादुकाद्वयं सर्व
तमारुह्य भूमाविव पानीयोपरि प्रकंरयथा भवत्येव संचरति ४३ टि.

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

नवनीतं स्वर्णगैरिकेप्रसिद्धे तुर्गयाश्रौषधविशेषः मत्स्यैतेसंयुतेषांचूर्णेनशरीरसक्तानिसर्वाणि श्रोतांसि रंध्राणि अभ्यंजने।
ततो मत्स्य इव जलोपरिभ्रमति ४४ विल्वमदनफले एतौक्षीरेण मर्दयित्वा गुटिकांकृत्वा गोशृंगमध्यस्थितस्वसिरप्रदेशेप्रक्षिप्य
सप्तदिनानियावत् तत्रतांधारयित्वा पश्चात्ततआकृष्य पानपात्रेरंध्रेषु नावादिछिद्रेषु क्षिप्तागुटिकानावादिस्तंभयति नावा
दिस्तंभनाद्भवति अतोनेन योगेन जलंस्तंभ्यते अतोजलस्तंभनान्नावादीनांस्तंभनमुचितं ४५ इतिजलस्तंभनाधिकारः

॥

४४ गोमवलंरंध्रनिहितैः श्रीफलकामाह्वैःपयःपिष्टैः स्तंभयतियान
मात्रंसर्वांतरंध्रगागुटिका ४५ बीजानिकांचनतरोश्चूर्णेनयुतानि कोकिलाभि
ख्यः कुर्वंतिनरंप्रेतवत्स्थानानंपंगुडाख्याणाम् ४६ द्विजमार्जारकपिस्वपचका।
कारिणङ्कलरोमाणि पिष्टानि विशालवर्धैरुन्मादकराणि सर्वलोकानाम् ४७

अथविषाणीकरणं धत्तूरफलबीजचूर्णं शुष्ककाष्टानरवारीकृमिगुणलसमचूर्णं नीलास्थूलामक्षिकाः कोकिलाक्षासांचूर्णं
मेतन्मौषधान्येकत्र कृत्वा पानेदत्तानि पिशाचेकुर्वंति ग्रहगृहीतमिवकुर्वंतीत्यर्थः तथाएतद्दोषोगुडेनकांजिकमिश्रेणपीतेनोप
पशाम्यति एतद्दोषयपानान्नरपिशांस्त्रखंस्वस्थोभवति ४६ ब्राह्मणविडालवानरचंडालउलूकनकुल एतेषांरोमाणि विशा
लविष्टयासहचूर्णितानि खानेपानेप्रदत्तानिउन्मादसुत्पादयंति सर्वजनानां विरमोविरागः ४७

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

गविति षण्मासयुक्तं काकपक्षिणो दक्षिणविभागस्थितं पिष्ट्वा स्वयमेव धाययित्वा यस्य शयने न्यस्यते स च रोह्णेण पस्मारेण गृह्यते ४९ कनकेति
धत्तूरक हरितालवीजपूरकानि कपोतविष्ठया मयूरविष्ठया कुकुरविष्ठया सह पिष्ट्वा तासां पथामेकत्र कृत्वा पिष्ट्वा यस्य खलेपाने दीयते शिरसि
वा यूर्णं प्रक्षिप्यते अमृतो भवतीत्यर्थः शिरोमुण्डनेन पुनरपि विमूढो भवति यदा शिरसि स्थिता केशा मुण्डयन्ते तदा स्वस्थो भवति इति पि।
शाचीकरणाधिकारः अथ रोमशातनम् हालेति कुलसर्पपुच्छसमादिना नियावदुत्तरकतैलमध्ये परिवसितः सन् रोमकेशादिकं शा

रोमापोतो लांगलेह्नितदक्षिणभागस्थितं युक्तं शयनमुक्तं विसर्जतिघोरं शयोरपस्मा
रं ४८ कनकालमाल्लांगः पारावतकेकिनाश्वहृश्यां मलुडन्मतैः कृतैर्विमदो केशी
तिकर्मणा भवति ४९ हालाहलिलोशलेसमदिनकनकतैलपहुषितं शातयति केशा
निवहूतमपिंदकेशशातनं प्रवरं ५० वह्नशावत्सीपयसाभावितलितैलनाभ्यंगात्
पवलवरात्कर्कुरुवयो भवेति केशानिभ्यंगात् ५१ अष्टमभागालक्तलासह याजलेनान्ते
नसनमा शातयतिकेशजालमुक्तमा सचराचरे जगति ५२

तयाति अनेन तैलेनाभ्यक्तं रोमकेशादिकं
स्वयमेव पतति अतएव प्रधानं रोमशातनमेतत् ५० वह्नशा इति वह्नवागनयो हस्तुग्धेन तिलान्भावयित्वा तमस्तैलं गृहीत्वा तेन
तैलेन केशाभ्यंगेन केशास्थितवर्णो भवेति परं शरीरस्याभ्यंगो न कार्यः यतस्तेन तैलेन शरीरे भ्यक्ते शरीरं पाण्डुरं भवति सकृद्दृष्टेति
भासते इत्यर्थः ५१ अष्टेति सयामसिद्धाः तस्याः भागाः सम हरितालभागमेकं पतेदेकत्र जलेन मेलयित्वा वैश्वानरतापोदकः पश्चात्ति सर्वो
कृत्स्नां गात्रीमलेन केशजालमभज्यते केशजालं नश्यति अनेन विधिना हरितालप्रयुक्तं सकलकेशसमूहं पातयति पतत्सचराचरलोके

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

आ॰ यो॰ टी॰ ९ 6

अथ शस्त्रस्तंभः अस्तिपेति अहिंसासरकंकानस्य उत्तरादिशिभवं मूलं वदने स्थितं यावत्केनापि सह न वदति मौनेनापि तिष्ठते तावत् शस्त्रशरीरे
प्रहारेण न लगति ५४ दिवसेति आदित्यग्रहणे कृष्णचतुर्दश्यां वा आदित्यवारे पुष्यनक्षत्रे पाटलामुत्पाद्य मुखे स्थितः सन् खड्गं स्तंभयति खड्गा
दिघातः शरीरे न लगति इत्यर्थः पाटला पुष्पजातीयो वृक्षविशेषः ५५ पर्णीति अनेन दिवसकरग्रहणादिना पूर्वोक्तविधिना शाल
पर्णी औषधिमूलं उत्खात मुखे स्थितं संग्राममध्ये शरयोरणीवर्षां निपतितां निवारयति यावत्पर्णपि शालपर्णी शरा अर्थः श्री

सैंधवहरितालस्य यायवनालरसप्लुतो लेपः कुरुते रोमविहीनं प्रगुणं मात्रद्विलोकमपि
५३ इति रोमशातनाधिकारः अस्तिप्यवदनमध्ये मूलमहिंसाया नरस्य दा समरे न भिनत्ति
शस्त्रमंगं नरस्यो मौनं तिष्ठते यावत् ५४ दिवसकरग्रहणे वा शुनाद्भुत्पाद्य पाटलामूलं
रविवारे पुष्यदिने वदनगतं खड्गवारणं कुरुते ५५ पर्णप्यनेन विधिना समाहृता व
दनमध्यनिहिता सा समरशरनिकरवर्षं निपतितं वारयत्याशु ५६ सवितरि शस्त्रस्तं
भं शलं वमानेकरोति हययंगाया त्रिदिनोपोषितपीता विधिवन्माघत्रयोदश्यां ५७ सितभृंग
कोकिलानां जंघाश्वेताशिखाभि क्लींबीजैः कटितटबद्धैरभिस्समो रवम्मादिनीभ्रमति ५८

नदिवसान् यावत् उपवासान् कृत्वा माघत्रयोदश्यां अश्वगंधा आदित्यमंत्ररत्नादिकं विधिं कृत्वा अश्वगंधा पीता सती शस्त्रस्तंभं करोति
इति शस्त्रस्तंभाधिकारः अथ देशांतरगमने श्वेतभृंगराजः श्वेतकोकिलाक्षः श्वेतकाकजंघा श्वेतगुंजा या मूलं क्लींबीजपूर्वाभिरोष
धैः कटांबद्धैः वाजुरिव मेदिनीं भ्रमति यथा वायुः पवनगमनः एवं सोपि कटितटबद्धैरभिरौषधैर्भवतीत्यर्थः सितशब्दः सर्वत्र संबध्यते ५८ ९

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

मदनेति मदनफलं श्वेतकाकजंघामूलं एतत्तक्रपकवर्णगोक्षीरेणतानि वर्तयित्वा पादद्वयं लेपनीयं श्रमरहितो दिनेकेन योजनशतं ग
च्छति ८९ कृकलासेति कृकलासः प्रसिद्धः नक्रमालः उलूकसर्पयोः कंकानि अस्थीनि सर्वे इन्द्रगोपः कृमिविशेषः मयूरशिखिरमभिरोचयेः कृ
त्वा शटिकासुवर्णमध्ये निक्षिप्य सततं मुखे धृत्वा शतद्वयोजनानि गोष्पिशतानि साधयति साधकः मयातिश्रमरहितः ९० श्रुतकव
शालोचनं आरग्वधो भंगारस्तस्य मूलानि तैरोचयेच्छूर्णितैः पृथक् तत्र छागो नवनीतेन पाचितैः चरणप्रलेपाद्ययेस्तितं पंथानं प्रति
दिनं साधको गच्छति एतल्लेपप्रभावेन वोच्छिनानि योजनानि साधयको व्रजनीत्यर्थः ९१ इति दूरदेशान्तरगमनाधिकारः अथ अदृश्यदर्शने

मदनफलं सितजंघा क्षीरं सह रमेतत्थैककवर्णाया: मर्दयित्वा तेषां पदयोर्लेपाल्लभते गच्छेत्
८९ कृकलासनक्रमालकंकानि सर्वे इन्द्रगोपशिखिरकैः नयति शटिकाहैमकेशतद्व
येहेमगर्भस्था ९० सितवेशारूकमूलैःछागलनवनीतपाचितैः पृथक् चरणतलसंभ
लेपाक्रामितमध्वानमुपयाति ९१ अंकोल्लतैलयुक्तं शिखिपित्ताक्तं करबीजं पाभिर्दर्पण
लेपाद्बुद्धरणं स्यादहनेभानोः ९२ मुनिहृत्तकसममसलिलैः स्रोतांजने हरणनिर्मितं य
त्ये दर्शयति दिवाजवतो नक्षत्रगणं हरांजनं पृष्ठे ९३

अंकोल्लेति अंकोल्लबीजतैलं मयूरपित्तं भल्लातकबीजं एतानि शीणि मेलयित्वा दर्पणतलं लेपयेत् अकालेपवे सूर्यग्रहणं लोके उ
पपते रविबिंबयदर्पणतलं विशार्ध्यते यच्छिखंडिपित्तेन नमो योजनांतरस्थितो लोकस्यादित्यग्रहणं पश्यति किमुत निकटस्थ अनेन योग
सामर्थ्यं दर्शयति ९२ मुनीनोहृत्तोमुनिहृत्तः पलाशस्तस्य पुष्पाणि तेषां सलिलं रसः स्रोतांजनं प्रसिद्धं रसांजन मित्येके स्रोतांजने
चूर्णीकृत्य पलाशपुष्परसेन भावयित्वा पृथक् नेत्रे वत्सवी अंजयेत् वेगेन दिवसे पवनतत्वसमूहं पश्यति ९३

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

आ॰ यो॰
टी॰
१७

दीपमिति अथ मनःशिलातारसेन भाविता तूलवर्तिकां कृत्वा करंजतैलेन प्रत्यर्थेनां वृत्तिं पुन भीवयित्वा तया वर्त्या दीपं प्रज्वाल्य विस्तीर्णमुखभांडमध्ये प्रक्षिप्य प्रदीपस्योपरि भांडमुखं श्वानरक्तचर्मणा पिधाय प्रथाय प्रयानेनो रक्षेत् भांडमध्ये भ्रमति यावन्मज्जति तावत्प्रमाणं च द्रष्टा ग्रहणं भवतीत्यर्थः ९५ इति सूर्यचंद्रग्रहणदर्शिनाधिकारः अथावेशविधाने शवेति मृतककलेवरस्यास्येऽस्य वक्त्रे दत्त्वा ग्गुलं प्रक्षिप्य पुनर्मुखमध्यात् कृष्णेनो तेन विनाग्निना दीपितं सकरोदपि रूपेण आवेशयति किंपुनरेकं सत्वमित्यर्थः ९६ कनकेति धत्तूरफलं।

दीपमलक्तकवर्त्या करंजतैलप्रतिदिग्धया कृत्वा हरिचर्मणाच्छादितं विशालमुखभांडमध्यस्थं ९४ तद्दनगते वनहे च्छेद्यमोत्रा विशेषयति पर्यसिव मज्जति यावत्तावद्ग्रहणं भवेदिंदोः ९५ शववदनकृतं मुखेस्य विनाग्निना दीपितं गुग्गुलं भूताद्विजगदशेषं रूपादावेशयत्याशु ९६ कनकाक्षीमालतीनीलविश्रावचाकुटुंबाकसानि आवेशयति रूपात्स्वस्य सचराचरं लोके ९७ महिषरुधिरप्रदिग्धः पंचांगः षोडशांशविषयुक्तः कन्यकाविटपो रूपात्प्रावेशाहरः सुमः ९८ सितनरगमारकं रविततपालमस्य वृश्चिकस्यारे विषघातमागुणे रोमः करेणोनसोमवति ९९।

वीजं हरिताल त्रिभुवनविजयाचित्रकः उग्रगंधा कुटुंबकं तनिपसामो यथानां मेलितानां रूपात्सचराचरं लोकमावेशयति अनेन रूपेन सचराचरस्य लोकस्य आवेशो भवति ९७ महिषेति पंचांगयन्त्रकचूर्णं माहिषरुधिरेण सहव कृशो भावयित्वा षोडशसमभागवत्सनागविषसंयुक्तं कृत्वा राजोनरस्य रूपान्मूत्रमाणं वेशंहरति ९८ इति आवेशाधिकारः अथ विषप्रयोगविधाने सितेति श्वेतकरवीरमूलं अर्कदुग्धकोष्टकः वृश्चिककंटकः वत्सनाग विषमेतान्योषधानि जलेन पिष्ट्वा तलकालेपयः स्पर्शनेत सोमोनसदष्टव द्रवति सर्वदृष्टश्च स

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

दिनेति कपिकच्छुरोमाणि चित्रकूटघटिकायन्तर्हुयं चूर्णयित्वा सप्तदिनानि यावत् अर्कदुग्धेन भावयित्वा पुनः पिष्ट्वा घटिका सकलस्य घटि
का क्रियते तया घटिकया पृथिव्यां स्थले सर्परूपं लिखित्वा यः स्पृशति स सर्पदष्ट इव प्रतिभासते नाम्ना घटिका वानरी स्यादिति मन्त्रार्थः ॥ १० ॥ इति वि
षप्रयोगाधिकारः ॥ अथ विषापहाराः ॥ चन्दननागकेसरे प्रसिद्धे मदनफलं ऊहन्तमरवयन्तानि एतानि पक्वरक्तकृत्वा संचूर्ण्य तण्डुलोदकेन पि
ष्ट्वा मध्ये पिबेत् वा दंशे वा लेपं दद्यात् नानाप्रकारस्य स्थावरजंगमकृत्रिमं विषं सर्वमपि नाशयति न केवलं सर्वजीवे योगः स्यादिति कृत्रिममेव प्रया
तोमर्थः ॥ ११ ॥ नहि वसेति नखे न्वेव दिवसे यः सप्तमन्त्रो वत्सतस्य विष्टा तगरनामस्कण्ण ग्रामा घटिका कृत्वा पश्चाद् यथेच्छं विषं भक्षयेत्

हिनवलडगयाभ्यकासप्तदिनं वानरीनया घटिका लिखितस्पृष्टो विषं दन्तम्यो विमो
गीन्द्राः ॥ १० ॥ मलयभवनागकेसरमदनफलव्याधितगरसंयुक्ते क्षिपयति विषवि
विंशं तण्डुलतोयेन संयुक्तोहागदः ॥ ११ ॥ नहि वसवत्सवत्सौभिस्तगरगर्भितो घटि
का संभस्य यथाकामं विषं पिबेत् कुलपाणिरिव ॥ १२ ॥ भेकाहिमुखोहिवसाकटुकोष्णे
घ्नत्वकपाटपफलानि एभिर्विलिप्तपाणिः स्पर्शाद्दंशाद्विषं हन्ति ॥ १३ ॥

विषदोषो न प्रभवति शूल
पाणिरिव यथा पुरा समुद्रमथने यथेच्छं मीस्वरेण कालकूटं भक्षितं तथा प्रसादपि भक्षयन् पुरुषेण कोपि दोषः स्यात् ॥ १२ ॥ भेकेति मण्डूक
वसाहिमुखसर्पवसाकटुरोहिणी हस्तफलानि एतान्येकत्र पिष्ट्वा हस्ततलं विलिप्यते नर हस्ततलस्पर्शाच्च सर्वाणि विषाणि दंशादपि प्र
याति ॥ १३ ॥ गोमूत्रेति स्वरभीलीरं घोहरिद्रा गन्धं मयूरकं हिमुखसर्पमांसखेउानि एतानि चालयित्वा शलिमयचूर्णपटहफमरुका
दिकं तस्य योसौ नादः श्रवणप्रभावेन त्रिभुवनमपि निर्विषं भवति यत्र डिण्डिमः पततिश्च राज्ञे रोषभेदं मरुक पुटानि विलिप्य पश्चाद् डमरु
के डिण्डिकस्यापि वादिते विषनिग्रहो भवतीत्यर्थः ॥ १४ ॥ इति विषापहाराधिकारः ॥ अथ विषमन्त्रापहाराः ॥ चन्द्रदंशोदिवसदिवसप्रहर ।

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

ग्र· टी·
टी·
८
8

द्वयसमये केशान्नककलान्मकान श्रीमृताशिखायांदत्तांग्रंथिंवध्वा अंगरक्षांकृत्वा अष्टोत्तरिकालानान्हयस्नपयित्वा गोवधिमभि
मंत्र्य स्पृष्ट्वा वेदनादिविषानानन् गृहीतमस्तिनेद्विवालमूलतस्य सप्तशकलानि खंडानि कृत्वा हरिद्रादिरंजितसूत्रेवध्वा पश्चाद्ववीरिणा
दृसेवहानिचानर्थिकेज्वरंतपयंति हरेऊर्वेन्ति अथवाऊर्ववद्गृहीतं जिमिनिस्कूलेनऊणपीतं चानर्थिकज्वरंमहारौद्रंनाशयन्ति ॐ
नेकारवक्रेहूंफट् अनेनमंत्रसाधकस्पृष्टानिहस्तेऊँ अमादिपूभद्रयोविलिखितेन यदाग्रहस्पृष्टोनःपश्यति नदाग्रहोनश्यति अयंमंत्राग्
नदामरं इतिभणितात्प्रसिद्धिः भूतानांयक्षराक्षसशाकिन्यादीनांडामरः अंतकरःसन्नैवहवोमंत्राः एषिवांतेत्रतोपवाससंग्रहस्ना

गोश्रृंगेवज्रीविहिंत्तनहिशुखांशिपिशितंकेकालैः अविलिम्पस्नपनादहिशवनमपि
निर्विषंकुरुते १४ इतिविषापहारः नग्नाद्विविपिसमाहृतवालमूलस्यसप्तशकलानि
पश्यतिभूतादिवसेवानर्थिकेपाणिवहानि १५ गोगवलविशालशमलेकारिकापुरुहः
भुजगकवचपिशितेवेंद्रे ग्रहकेतुरयेनपोडुंगंपाल्स्नहिशुभिर्भुंक्ते १६ धरणीता।
लशिलातैसर्षपतैलेनमर्दितःकल्कः रजनिवहनायकोस्त्वविग्रहस्त्वालयतेमसः १७

ध्यानादिभिःवहुभिःकष्टपरंपराभिःसाधिताः अफलाभवंति अयंतुहष्टमात्रएव ग्रहमोक्षादिकार्यंकरोति अलावद्धउल्लकस्यदक्षिणा
पक्षस्थेनसूत्रेणवेष्टयेत् दक्षिणेपुवंवदिति १५ गवितिगोश्रृंगविशालविषाहालिनरवसर्पकंचुकः मत्स्यपत्राणि शतपुष्पालसनं हिं
गु एतानेकत्रमेलयित्वा ग्रहस्पृष्टोनाध्यदीयते ग्रहःग्रस्तविमुक्ताप्रणश्यति भुजगकवचदस्मवेन तन्नानेगरलंयोगमध्येलिप्यतेग्रहात्
हृदतिद्धिवनीतिरतिग्रहकेतुः ग्रहकेतुयक्षराक्षसडाकिनीप्रभृतीनांनाशकरइत्यर्थः डुंगंपाशतपुष्पा १६ इतिविषग्रहमोक्षाधिकारः
अन्योर्थैविदर्शने भूतागशरीरमनःशशाहरितालमेनानित्रीणिचूर्णयित्वा सर्षपतैलेनसहशरीरस्याभ्यंगः कार्यस्साधकाररात्रौदीपंच

खद्योतेति खद्योतः शक्रगोपको जीवविशेषो आमलकीफलबीजतैलं सणबीजतैलं एताभ्यां तैलाभ्यां मध्ये खद्योतः इंद्रगोपकाशोष।
यित्वा सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा शलिप्य यदि किंचिद्विग्रहादिकं लिख्यते तद्राशौ दीप्तं ज्वलदिव दृश्यते १८ इति ज्योतिर्दर्शनाधिकारः अथांजनं
शृगाललोचने चूर्णीकृत्वा पानीयेन घर्षयित्वा क्रमशो गुटिके द्वे बध्वा पुनः क्रमात् शृगालदक्षिणनेत्रात् दक्षिणनेत्रं वामेन वा
मेन वा माक्षिकेनाभ्यां अंजितनेत्रः साधकः रात्रौ बहूनि भूतानि यक्षराक्षसादीनि पश्यति नसैसाधकाय यक्षादिदृश्यते य
क्षादीनि प्रयच्छंति सिद्धद्रव्याणि अंजनपादुकांतर्धानआकाशगामित्वादीनि १९ पटहो वाद्यविशेषः प्रदीपगर्भः प्रदीपो।

खद्योतशक्रगोपककृताशीसणबीजतैलकल्केन प्रज्वलति विग्रहाद्यं रात्रौ यल्लिख्यते किं
चित् १८ मृगधूर्तलोचनयोश्चूर्णेनांजितनयनयुगः क्रमात् पश्यति प्रभूनि भूतानि रा
त्रौ सिद्धद्रव्यं प्रयच्छंति १९ पटहः प्रदीपगर्भस्तज्जतरचर्मणा कृतनद्धः शूद्रम
ध्यगः त्तपायां वंद्ध्यांगनां विशेषयति २० तीक्ष्णबलायष्टीचूर्णं वलाशर्करान्वे
व काले अबलासिद्धसंप्रसूते कांता लोके सुखं पुत्रम् २१

मध्ये गर्भे यस्य सः तथा तज्जतरेण तिसृक्ष्मेण पलेन वानरचर्मणा कृतमाच्छादनं यस्य सः तथा एवंविधः पटहो रात्रौ शूद्रमध्ये स्था
पितं वंद्ध्यां भार्यां विशेषयति अधिकां न करोतीत्यर्थः २० इति अंजनाधिकारः अथ गर्भोत्पत्तिः तीक्ष्णं अतिवलाकाकहीप्र
सिद्धा मधुयष्टी गोक्षुरं बलावलपथशर्करामत्स्यंडी एतान्यौषधानि चूर्णयित्वा अबलेहं कारयेत् ऋतुकाले वंध्यापि।
लोके सुखं पुत्रं लभते लोकानामीश्वरं लोकेशं महाराजानमित्यर्थः अनेन कृतेन न वंध्यापि गर्भं धारयति किं पुनरपरा नारीर।
त्यर्थः २१ अश्वगंधेति रेवतीनक्षत्रे पिप्पलसत्कादिकं वंदाकादृस्तसंग्रहीता रेवतीनक्षत्रे वंध्या नारी हस्ते सूत्रेण बद्धं वंध्या गर्भं।

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

ग्रा॰ यो॰ टी॰ ९

धारयति वृन्दोपरियो सौहृत्तो न्यडमयते सर्वदाकः ८२ पृथग्गर्भनिवारणाधिकारः ललनेति अग्रे प्रथममेव स्मरतान्सर्वे
मेव नारीणां करितटे वद्धं यत्नरमूलं गर्भं निवारयति तथा निषेवनकाले वद्धं तटे तन्मूलं सपुष्पं गर्भं निवारयति ऋतुकाले पिव
द्धं कटितटे नारीणां गर्भं निवारयतीत्यर्थः ८३ संभवेति आर्तवे यथाकाले पुराणघृतमात्रमनन्तवेवापि अनिशं स्मरणाजीर्णं गोघृ
तं संभवस्य सम्यक्पीता अतिशयेन स्मरतशान्यापि नारी गर्भं गृह्णाति रात्रावनिशं कामसेवानन्तरापि नारी जीर्णं गोघृतपानादृतुका
ले गर्भं न गृह्णातीत्यर्थः ८४ धात्र्यमिति पुष्पानन्तरे आमलकीफलचूर्णं सौवीरांजनचूर्णं एकत्र कृत्वा सदा शीतलेनो

अम्भस्यतत्कमगभववंदाकं संप्रशस्यते वहेन तेन पाणौ वंध्या गर्भं प्रगृह्णाति ८२
ललनानितंववद्धं माल्लमूलं निवारयत्यग्रे नितम्बरतनिषेवणकाले गर्भं व
पुष्पके दृष्टे ८३ संभवस्य यथाकाले पुराणघृतमनन्तवेवापि अनिशं स्मरताशान्का
रामा गर्भं न गृह्णाति ८४ धात्रीजनभवचूर्णं पीवा पीतेन वारिणा पुष्पे गर्भो वै भी
तिरहितापि वरतनुकामा नरीरंस्था ८५ स्मरपतिगोपकचूर्णं ऋतुमहेलनानलेन यापि
वति गर्भं नैव बलनस्पा हरं प्रोत्सारितेन भवतः ८६ धाच्चत्तनभवपिपिरातम्भमेरे दृपुसला

दकेनालोड्यपीयते तदा गर्भभयं ऋतुसमयभयं न भवति भर्तृरहितानारी गर्भाभावं वांछति अत एवं तद्भयाभावात् भयरहितारे
जयर्थं भजनं ऋवेनी पृथिव्यापर्यटनं करोतु ८५ इंद्रेति इंद्रगोपकीटचूर्णं यानोयेन सह ऋतुमहिलानारी पिवति लोटित
ऋतुकाले पिवतीत्यर्थः तस्याः गर्भः ऋतुकालस्य हरं प्रोत्सारितेन हरे भवतः न भवतीत्यर्थः स्त्रियस्यादर्थे ८६ धात्रेति धात्र
रक्तमांसखंडानि भ्रमेरे दंपिडुग्धविकारउत्पलानि कुसुमविशेषाणि एतानि चूर्णयित्वा नलेन तोयं सप्तदिनानि यावत्

९

ऊरुमध्ये स्थापयेत् सप्तमे दिवसे घर्षणात् सनीविनं थाच्च पुरुषमुपपद्यते ४७ मत्स्येति मत्स्यस्य पुरुषपुगलं तयोर्मलं घृतेन सह
च तयोः रुधिरं तयोर्विट्‌शिंशुकं तयोः कर्णमलं तथा मयोरलोमलं एतानि सर्वाणि नारीहृदये मर्दयित्वा एकविंशति
दिनानि यावत् इह चर्मणा वेष्टयित्वा स्थापते एकविंशतिदिनैः पुरुषनारीयुगलं अपपद्यते ४८ इति गर्भनिवारणाधिकारः अथ
शुक्रस्तंभने यस्मिन् गृहे प्रधाना लतकः इङ्गयो पक्कुभिः कपिलाघृतेन एभिस्त्रिभिः प्रसाधितो निष्पादितो दीपोऽज्वलति तत्र गृहे काम
यमाना नरनारीणां वराङ्गभेगो न भवति लिंगयोन्यादिकं न श्लथतीत्यर्थः ४९ श्वेतेति यस्मिन् स्थाने श्वेतार्कन्तूलवर्त्या सूकरवसयामज्जि

वर्णमासमथवा यं समाहाद्याञ्च मिथुनं स्यात् ४७ मत्स्यमलसर्पिरैरण्डयक्कणेति मलं प्रमथ्य
तत्पयसा हृदङ्कितिष्ठते रमन्ते मिथुनं स्याच्छिसमाहात् ४८ सदलमकरं गोपकवपिलाघृतसं
प्रसाधितो दीपः प्रज्वलति यत्र भवने वराङ्गभगो न नाभविनच ४९ श्वेतार्कन्तूलवर्त्या वराहमेदः
प्रदीपयन्दीपः लब्धोपुरुषवराङ्ग यावत्यतिवसवैरीमकलो ५० इहस्तोमितमिन्द्रार्थेऽथापि
वचानरगगन्ध्यासहितं एभिः प्रलेपतः सच्चपुरुषवराङ्गं हृदयस्थेव ५१ इतमपुष्ठकतैलेश्वा
हस्तोफलसस्कर मामगमाव एभिर्वराङ्गहृहिः समदिनताम्रभोऽरमध्यस्थे ५२

तया तिशयेन भावितया दीपः प्रज्वालितेन तत्र कामवतः पुरुषस्य समग्रो रात्रिं यावत् लिंगं न पततिस्तब्धमेव तिष्ठतीत्यर्थः ५० इह
तीति कंटकारीश्वेतसर्षपः ऊर्ध्वं उग्रगंधा सुगंधा एतासां हरणीपानीयेन स्नाता हरणे कृते लिंगं पुनः पुनर्लेपितं मर्दितं वसनं हृदय।
सेव छोटकस्तेन भवतीत्यर्थः ५१ इतेति आज्यमात्तिकं तिलतैलं कंटकारिकाफलं सेवालं स्वयंगुप्ता एतानि जलेन पेषयित्वा
नाग्रप्रलिप्य सप्तदिनानि यावत् चरहास्यतो लिंगास्य लेपनं मर्दनं च कार्यं लिंगहृद्धिर्भवतीत्यर्थः ५२ सूतेति करंजफलं को
रयित्वा मध्ये पारदं प्रक्षिप्य पश्चात् तस्तं करंजफलमध्यगतं तथा पाषाणेना सरहकातस्या मूलं एतो द्वावपि मुखे प्रक्षिप्य

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

आ॰ यो॰ टी॰ १० 10

यदास्मरतं क्रियते तदा पुरुषेच्छा यावत्तावद्वीर्यस्तंभो भवति यदा मोक्तुमिच्छेत् तदा पयनीहाव पिबव्येयित्वा गिलेतेन तदा शुक्रमोक्षो भवति ५२ गोमयेति वदरगुली पकं तं छिद्रं कृत्वा तीरकीटकरुदयेन संयुक्तं कृत्वा रासभपुच्छकेसदेवरकेन पतदयं वद्धा पुरुषस्य कटितटे वद्धे तत्पुरुषस्य वीर्यस्तंभो भवति ५४ षड्विंदिति षड्विंदुर्भ्रमरः कीटविशेषः तस्य यदेहजं चूर्णं खरमंजर्याः दीर्घशाखायाः शिफामूलं तस्य चूर्णं श्रकेतूलेनवर्तिः एवं कचूर्णद्वयसहितं कृत्वा यस्य गेहस्य मध्ये दीपः प्रज्वाल्यते तद्गृहमध्ये कामय

स्तनः करंजनकवमफलेषुक्रः सितवानफंकिकामूलं वदन्विवर्णतरस्यः स्तंभयति नरेच्छया वीजे ५३ गोमयचीर्णजीर्णभक्षितमनन्तरजीर्णेषुतेन निःसृतेयत् वदरास्थि

५४ षड्विंदु देहजचूर्णः खरमंजर्याः शिफायुक्तैः द्विवसकरतूलवर्मीयो दीपः पुरुषेरोपकः पुंसा ५५ आजेवत्रिनीरगव्यघृतेवरणपुगललेपेन स्तंभयति पुरुषा वीजे योगोयं यामिनीसकुला ५६ सांद्रनितिर्यगतं स्त्रीव वीरुष्मिकासेवद्वा वीरवृगगडः खविसृजति यावत्तद्वहतेशव ५७ ऊष्मरवो विसृजति सप्तदिन गुनगावदनपशुद्धिता गुजेष्वभवनगो जायावत्काथे पिपालजनपिवन ५८

मानानां पुंसां वीर्यस्तंभो भवति ५५ आजमिति च्छागलाडगव्यं योहरिद्रगव्यं गोघृतं पतस्त्रनीयमेकीकृत्वा पादतललेपेन सकलां रात्रिं कामयमानानां पुंसां रेतः स्तंभो भवति इति शुक्रस्तंभनाधिकारः यस्या नार्याः गूढं तस्या द्रुमस्पृष्टं वृश्चिककंटकेन विद्धं कृत्वा भूमिगता योनि क्षिप्य उपरि स्थला निरुध्यंते यावत्तावत्तस्या नार्याः योनिस्थले भवति तद्वहतेषां मोक्तः ५७ सप्तदिनानि यावत्कस्य सर्पस्य खे पिंगला परिवसति अथवा कस्य सर्पस्य खे सप्त दिनानि यावत् दोलिका परिवसति पश्चात्तत आकृष्य शत्रोः खानपानेषु दत्ता सनीक्रष्टं करोति पंचांग पिपालरक्तकाथेश्रष्टाविशेषितपीनां सतीक्रष्टं नि

१० वंगेन नीलीमिनाति यावत्क्षितिवाद्यते: ५६

मदिति काकरुधिरेण काकपत्रे लिखित्वा काकपिच्छे यस्य नाम लिखित्वा नदीयगृह्यमध्ये प्रक्षिप्यते गृहेनैव कोटरिच्छाद्यते स का
कुसमूहैर्निरंतरं भक्ष्यते उद्धृते मोक्षः अत्रैवार्थे प्रयोगमाह द्रोणकृदयरुधिरेण चक्रतपृष्ठेवे यस्य नाम लिख्यते उपरि गृहेनाच्छाद्यते स का
केर्निरंतरं भक्ष्यते उद्धृते मोक्षः अथ गोमहिष्युत्थापनाधिकारः ९९ गोष्टेति गोकुलद्वारे कुंभे कुकलासं प्राणिविशेषं निमाति खन्यते भूमा
वुपरि शिलया छाद्यते तं यथास्थित कुंभे यदा गावो निर्गमप्रवेशं कुर्वंति उल्लंघयति तदा गोष्ठे गावः स्तम्भा स्थवमूर्छिता विशेषेण हन्यमा
ना अपि नाप्नोति हंति स्तम्भा स्थवति हंति यावदस्मिन् कुंभ लसत्स्तत्र वा स्य प्राकृष्यते एष्टेत गावः निद्रारहिता यथेष्टं संचरंतीत्यर्थः १००

मदेतन्निति मे द्विजह्रदयवलनमपत्रं संलिखितं यन्नाममदिजसेचात्वाद्देति निरंतरं नामिह ९९
गोष्ठद्वारि निखातनितकलशगकृकलासलचनाद्गावः स्तमाविहन्यमाना अपि नो तिष्ठंति नो
ष्टेतेल्पमव १०० मलकोलिखितोद्धरविन्यसवन्मास्तभेनकरोमदैः गर्भस्य सपरिनाशो।
लम्भमविदर्भितःसिद्धः १०१ कोपाम्रतैलदीपःप्रज्वलति प्रवहति प्रचंडेपि मारुतिस्मति
निःप्रकंपस्तूरमहारत्नदीपरव २ रविशल्लभभवनगोथावचैमनःशिलाहरीतकी जल
पिष्टैरौषधकैर्वृश्चिकदंशस्यलेपकःकार्यः १०२

अथ गर्भलम्भमोक्षाधिकारः मह्मवेति नार्यो यस्याः प्रसवंत्याः गर्भस्तंभं कर्तुं निपाघने तस्याः सदा वेद्धउविरुक्तराणि लिखित्वा तत्रा।
मविदर्भिमा निक्षिप्यते तेना नार्याः स्तन्तःणदेवगर्भलंभो भवति अयं योगः सिद्धश्च स्वज्ञा नार्थे स्थाने ग्रंथकारकः सिद्धग्रहणं करोति महाव
शरावं प्रसंत्न्या यावन्न लिखितं तावत्तस्याः प्रसवो न भवति उद्धृते पीते मोक्षः १ अथ दीपनिर्वाणाधिकारः आम्रकोशोम्यतैलं तेन यो।
सौ दीपः प्रचंडेपि वातेन वाध्यते निश्चलप्रवावति एष्टे अत एव महारत्नदीपरव २ अथ वृश्चिकविषापहाराधिकारः अर्ककीटकः
रहगोपिकाविष्टामनःशिलाहरीतकीप्रभिरौषधैर्जलेन पिष्टैः वृश्चिकदंशस्यलेपः कार्यः वृश्चिकविषं नाशयति १०२

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

पयसेति पलाशवृक्षबीजानि स्नुक्चूर्णितानि कृत्वा अर्कक्षीरेणैकविंशतिवारान् भावयेत् दंशादपि वृश्चिकविषं नाशमायाति ४ उत्तरेति
उत्तरस्यां दिशि यानि दाडिमीवृक्षस्य मूलानि गतानि गोमांसपतोचूर्णं विल्वाजलेन गुटिका कार्या: अनया गुटिकया वृश्चिकदंशे स्पृष्टे दंशाद
पि वृश्चिकविषं नाशयाति अन्यस्मिन्नुरुषे दृष्टे तत्रापि दृष्टं प्रसर्पति अत्रैवेयं गुटिका देवैरपि अग्रार्थे प्रशंसिता ५ अंकुलेति अंकोलतैलं अंकु
लमूलं दाडिममूलं दाडिमतैलं जंबूमूलं जंबूतैलं च मधुखाण्डपते: समांसे गुटिकां कृत्वा सा गुटिका वृश्चिकविषं संक्रामयति स्थानात्स्थानांतरं

पयसादिवाकरस्य च भस्मतेरोभावितैः शुक्रबीजैः गुटिका कृता प्रयुक्ता वृश्चिकविषमाशु सं
हरति ४ उत्तरदाडिममूलैर्गोपिष्टितसमैस्तच्चूर्णिता गुटिका त्रिदशैरपि स्तुतेयं वृश्चिकवि
षनाशमायाति ५ अंकोलतैलमूलं दाडिमजंबूस्वतैलमूलाभ्यां मधुशर्करासमांसैर्वृश्चिका
संक्रामणी गुटिका ६ भस्मसहितेन विग्रहविग्रह लव्यबीजचूर्णेन जलपरयाराया
नैः पर्यटति न कर्दमं क्रियते ७ सर्जरसलोहकारसलिमोमदारुजसमसलिलेषु न भ
वति स्वसिच्यमानः सलिलेनार्द्रः पटः प्रकटः ९ हरितनलमूलरसाकेतालेपं वर्णकैः घटे
लेखिते शुष्कने दृश्यते न तटे श्यंवाभोभिरासिक्तं १०

नयतीत्यर्थः ६ अथ जलस्तंभनः भस्मेति लव्यबीजचूर्णेन अरण्यछगणभस्म वा थरीबीजचूर्णेन भस्मविमिश्रेण शरीरं विलिप्य यदा मे
घो वर्षति तदा तस्य मेघपानीयं शरीरे न लगति तेन पानीयेन कर्दमो न क्रियते न प्लाव्यत इत्यर्थः ७ सर्जरसेति सर्जरसलोहकारसोत्र।
सिक्थो घेनार्कदुग्धरसः एभिः पटो लिप्तः सन्नप स्नानस्य पटस्योपरि पानीयं क्षिप्यते तत्पानीयं पटे न लगति जलेन सिच्यमानोऽपि सन्नार्द्रो न भव
तीत्यर्थः एतत्प्रकरणं समस्तलोकानां अथ अदृशीकरणं हरितेति

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

पुरेति पुरं गुग्गुलः वांशली वंशरोचना वा यः पूतः प्रवालिकानस्य नकुलस्य रसः आपलैरेकत्र कृतैः पयेभ्यक्तः सिक्तः पटो देवलगं य
वैरपि न दृश्यते साधकः सांहं ११० अथ पटविशेषेण दिनसप्तकं विधार्य स्त्रालेति भुजंगाहिर्मयूरः सप्तदिनानि निराहारीकृत्वा पश्चादष्टमे
दिने प्राप्ते नमयूरं रुहरितालं मनःशिलां च भक्तयेत् पुनस्तद्विष्टा ग्राह्या तया यद्वृक्षं लिप्तं न देवहृल मध्यगाम मपि न को पि पश्यति अदृष्टो भवतीत्यर्थः ॥१११
त्रिदिनेति त्रीणि दिनानि अनाहारो योऽसौ गिरककच्छपः कुकलासस्तेन एवं चीर्णं भक्षितं मनन्तरं जीर्णविष्टात्वमापादितं यद्धरितालं तेन वाक

पुरवांशलिकृतरूपो वा यंन्नकुलगूमेन वाभ्यक्तः अमरासुरकिन्नरैरपि न दृश्यते संस्थि
तःपटः सांहं ११० दिनसप्तकं विधार्य स्त्रालशिलाहारको भुजंगारिः तद्रूथं इस्या क्लिन्न
करतलस्थितमपि न दृश्यते ११ त्रिदिनोपोषितगिरिककच्छपचीर्णविनालमादाय तेन क
रतलस्य गर्भलेपादाभरणाम्याप्तिपेद्दामात् १२ बीजं विषमाकृष्टकरभुजंगपललभक्तगो
धिकामांसकूटैः शाखामृगास्थिचूर्णैः प्रतिमाकर्षभवमेभिः १३ जीवद्रूस्या विज्ञातक
नालैर्होलाहलस्यपुच्छेन अंकोलतैलयुक्तैराकर्षो भवति शंखपुष्पिकानाम् ११४

रतलमध्ये लेपात् आभरणान्याकर्षयति तल्लिप्तहस्तेनाभरणानि गृह्णान् केनापि न दृश्यते ११२ बीजमिति पारदविषे एरंडबीजं
सर्पमांसं गृहगोधिकामांसं अंकोलबीजोगकूटमुच्यते वानरास्थीनि एतैरेकत्र पेषितैः हस्ततलं प्रलिप्य तेन प्रतिमानां देवादीनामा
शते ततः प्रतिमाकृष्टिर्भवति ११३ जीवेति विषपारिजातपुष्पं नालकं सर्पपुच्छ एभिरंकोलतैलयुक्तैः पिष्टैः हस्ततलेपाशंखपुष्पिकादौ।
नामाकृष्टिर्भवति ११४ कच्छपेति कच्छपस्य जीवविशेषस्य मस्तकचरणैः सैरिंद्रगोपैश्च एतैरौषधैः पक्वैस्तैलानि नारीणां कुचलेपात् कुचापहारं

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

आ॰ यो॰
टी॰
१२

कुंचेति ॥ ११ ॥ गिरीति गिरिकर्णिकाश्वसिद्धार्थद्विगोपसपुराणपादिका सहस्रचरणोऽर्कदत्तः एतान्येकत्र कृत्वा चूर्णीते भगदन्तं संकोचयति अ
न्यान्यपिवृणानि सूनेन चूर्णेन तिरोदधाति अतएवासौरेणरजश्चूर्णराजः ॥ १६ ॥ ललनेति गोगवले गोश्रृंगं श्रयोगते चलच्च गोश्रृंगतस्य दोसोरजश्च
र्णेनेनवरांगनालेपात् नारीपुरुषाणां अभिगमनीया इत्यर्थः एतेनगम्या सेवनीया भवति तथा कृदुगते कृदेस्थाने यत्गोश्रृंगं तत्प्रोग्राहरांगं स
र्वप्रकृतिभजति पुरुषाणां वरांगे संकोचविकाशयुक्तैरतिवरांगे ॥ १७ ॥ प्रमदेति हिमखादयो सोसर्पलस्सरकेन रंजितेसत्रेयासी उल्लंघयति न

कज्जलमस्तकचरणैः सौरंद्विगोपेन्द्रपक्वतैलानि ललनाङ्गवर्णशेषप्रलेपनात्संप्रकुंचेति
॥ १५ ॥ गिरिकर्णिकेन्द्रगोपकपालाङ्घ्रिकाख्यासहस्रचरणोऽथ इति जनितेरेणुराजो यदि
स्थिरव्राण्यपि रोहयति ॥ १६ ॥ ललनानभवतिगम्यागोगलरेणुभगलेपात् कृदुगविषाण
लेपान्मुपातिसर्वाणतयाप्रकृतिं ॥ १७ ॥ प्रमदापालं घयतिहिमखादिरतनजैरजितेसूत्रे प्रग
लितवरांगकूहरेलंघयेकरान्तनजनितुहस्तसाः ॥ १८ ॥ महिषहृधिरप्रदिग्धः पंचांगः षोडशांश
विषयुक्तः कनकविरपस्पर्शेणराज्ञीवेशाद्दरः पुंसो ॥ १९ ॥ रजनीसमयेदीपोनिर्वन्नवेदाकरे
णसयुक्तः प्रज्वलतियत्रभवनेभवन्तिकामानयस्तत्र ॥ २० ॥

सा भार्या गर्भविवराद्भ्रष्टा वाहोविगलन्नापरमपि ॥ १८ ॥
मूलंकंदंपत्रंपुष्पंफलमेतानि पंचांगानि यत्नरस्यतस्य पंचांगस्य चूर्णं पंचदशभागः षोडशभागोवत्सनागविषस्यैतानेकत्र चूर्णयित्वा महिषरुधि
रप्रदिग्धः एकविंशतिवारं यावन्महिषरुधिरेण भावयित्वा संशोध्य छायायां स्पर्शः क्रियते राज्ञीस्पर्शस्पर्शनात्पुरुषस्य सर्वांगे विचेष्टा प्रणश्यतीत्यर्थः रा
त्रिग्रहणं राज्ञावेवासौ स्पर्शः पुरुषाणां चेष्टाहरो दिवसे न किंचित्करः इति कथयन्ति राज्ञोन्नग्रासश्रुतयोदयं यावत्पुरुषानिग्रहः सूत्रस्रोतरवभवतीत

शं
१२

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

रजनीति निंबवृक्षस्कंधप्रदेशे यो स्नावपरोहस्तं उद्धरति सनिंबवंदाकः तस्य निंबवंदाकस्य पंचांगस्य चूर्णं प्रदीपे लिप्त्वा सदीपो यस्य गृहस्य मध्ये ज्व
लति तद्गृहनिवासिनः पुरुषाः तत्रस्थिताः सर्वे जनाः क्षणमेकं लोचनाभवंति दीपे विरते सां प्रकृतिं यांति १८· गुंजायाः इति रक्तिकाफलानि मूलानि
मोचायात् कीनस्याः कुसुमानि एतान्योषधानि मेलयित्वा पयोदनोटह्रिंहंति तथा दुग्धपानात्स्वस्थो भवति प्रमदे चमस ग्रामेणोहृतेन नाभ्यावा एवा
त् पुनः स्वस्थो भवति एतद्द्वययोगात् दृष्टेरोध्यं निवर्तते इत्यर्थः २१ इति दृष्टिनाशनाधिकारः अथ कलहः निदधातीति दिवसस्य मध्यं दिनं मध्या
ह्नं तत्र काले लुठितौ पांशुमध्ये परिवर्तितौ यौ पांशुमध्ये खरमहिषौ तयोः शरीरलग्ना या रेणुर्धूलिस्तां वामपाणिना गृहीत्वा यस्य गृहे नि

गुंजायाः फलमूलं मोचाकुसुमैः सह दृष्टिहाः पयः पयसः पानात्स्वस्थो भवति पुमान् ग्राम
राजस्य पादा २१ निदधाति यत्र भवने मध्यंदिने लुठितखरमहिषरेणुः शाम्यति न त
त्र कलहः सभैरवो वामपाणिना नियतम् १२२ पुष्ये यवैः कपाले निक्षिप्तैः शस्त्रशूल
भिन्नस्य आविकपयोभिषिक्तैस्तत्फलमालां नरैरिह रहति १२३ मद्वारणकुंभस्थ
लं भगणपितुर्मदसंज्ञो निर्यासः दिनकरकिरणस्पर्शान्मदगललीलां प्रकटयति

नियमनवरतं सभैरवो रौद्रः कलहो न शाम्यति नो परमति २२ पुष्ये इति शस्त्रभिन्नस्य शूलप्रोतस्य पुरुषस्य कपाले पुष्यनक्षत्रे यवान्धान्य ।
विशेषान् वापयित्वा पडिकादुग्धेन सिंचयेत् तैर्यवैः स्थावासितैः यानि फलानि यवरूपाणि निष्पद्यंते तानि गृहीत्वा माला कार्या सा माला शिरसि
वद्धा सती पुरुषं सायकैर्न गृह्णाति शरसंपर्कं करोतीत्यर्थः आविकपयः पडिकादुग्धं २३ मदिति मदनमयो मृत्तिका यानि यो सौ हस्तीत स्य
यत्कुंभस्थलं तत्र यः द्वे प्रोक्षिते तत्र गतो निःसृतो यो सौ पितुर्मंदसंज्ञो निर्यासः एतद्द्वयं हस्तरसः सम्यग्दिनकरकिरणतापात् मदगललीलां विधारयति
यथा मत्तवारणमदस्रुतलीलां प्रकटति १२४ अथ द्रुमस्य फलपुष्पाकर्षणं अश्लिष्य वामपादं त्रिकटुकसंकेन यत्सभोजनरणम् सकलेति ।

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

त्रिकटुकचूर्णेन संयुक्तवासभीजपायुणा गर्भयुतेन वामपादं शलिप्यतेन वृक्षस्ताडितः सन् समस्तानि पुष्पाणि फलानि च मुंचति न
त्वन्यतेण किंचिदपि पुष्पफलादिकं ननिष्ठतीत्यर्थः २५ वृक्षफलापादनं स्पष्टमिति पुनीगर्भेशय्यया त्रिकटुकसहितया लिप्तो यो
सौ वृक्षस्तेन वृक्षः स्पृष्टः सन् फलपुष्पसमूहं मुंचति कामवृक्षस्वकामवृक्षः कल्पद्रुमः सखलु यथा प्रार्थितमात्र एव सर्वाणि
पुष्पफलादीनि याचयार्पयति तथायमपि वृक्षस्पृष्टमात्रेपि सर्वाणि फलकुसुमानि प्रयच्छतीत्यर्थः २६ दिनकरेति कुंभेन वेष्टे अर्क
क्षीरेणाभ्यक्ते अर्कक्षीरेण पुनःपुनः भाविते पुष्पेक्षतपलैनैकेन सहगवांक्षीरं उत्सिंचितं स यावत्तत्क्षीरं उत्सिंचन न परित्यजति तावत्

प्रविलिप्यवामपादं त्रिकटुवसमेतेन रासभीजकणा सकलफलकुसुमवर्षं प्रताडितो मुं
चति द्रुमस्तेन २५ स्पृष्टः करकमलेन त्रिकटुकसरमाजरागुलिसेन मुंचति फलकुसु
मवृयवृक्षः स्वकामवृक्ष एव २६ दिनकरदुग्धाभ्यक्ते कुंभे क्षिप्त्वा घृतपलैकसयुक्ते
क्षीरं यावत्सोत्सेचनाबद्विनिवेशितं भवेत्सर्पिः २७ प्रसवकुंभगर्भे भानोः क्षीरेण भावि
ये दृढकुंभः प्रतिमसमात्रमेमो भवति हितसिद्धं तकं २८ प्रसवकुक्षीरामक्षेन पात्रपु
टः कपित्थफलगर्भः चूर्णीकृतः संयुक्तः तदपि भावमानयति २९

त्सर्वं तत्कृतस्यं गव्यघृतसदृशं प्रतिभासते विनिवेशितं तत्र कुंभे स्थापितम् २७ प्रसवगर्भेति प्रसवगोत्रवो यो सौ च वरः कुंभस्तस्य योगा
र्भो मध्यं तत्र अर्कक्षीरेण पुनर्भावयित्वा शोषयित्वा तादृशे घटे पानीयं प्रतिसमात्रं मेव प्रधानं तक्रं भवति पानीयं गोरसवत् प्रतिभासते इ
त्यर्थः २८ प्रसवकुदिति तथा तेनैव प्रकारेण स्वक्षीरेण नवे घटे अर्कक्षीरेण पुनःपुनर्भाव्यते इत्यर्थः तत्र एवं विपक्वकपित्थफलमध्यं संयु
क्तेऽपि पक्वकपित्थफलमध्यं गिरुलक्षणं तच्चूर्णसहिते घटे यत्तक्रं क्षिप्यते तदपि भावं प्रयाति दधिसदृशं प्रतिभासते इत्यर्थः २९

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

उपरतस्तनाग्रे तेषु छागस्य मेमतस्या मीनानां तेषामरुष्करो भल्लातकस्तस्य फलेन तद्रसेन लिप्तो पार्श्वयोः प्रदेशो येषां एवं कृतानां तेषां पीनत्वं स्तन
लेपस्तिमानां तत्क्षणादेव जीवितं भवति स्तनाग्रपि मत्स्याग्रेनेन विधिना कृतेन ज्ञनजीवं नीत्यर्थः ११ इति मत्स्यजीवनं पुरुषेति स्तनपुरुषपार्श्व
नोस्तनपुरुषपार्श्वास्थिनो यो सौ शङ्कुः कीलकः स दीर्घ ग्रीवास्थिरं ये उष्ट्रहृन्मध्ये निक्षिप्तो नरनार्योः संभोगाधिरूढयोः योनिबंधं कुरुते यदे
वैतौ स्मरताधिरूढौ भवतस्तदेव सकीलकस्तच्छिद्रे चेत्क्षिप्यते तदा पुरुषस्य लिंग योनिमध्यान्न निःसरतीत्यर्थः शंकौ तु ग्रीवास्थिरंध्रम
ध्यादाकृष्टेन नरनार्योरपि विच्छेदो विश्लेषो भवतीत्यर्थः अविरलच्छिद्रे १२ सरिदिति सरित्समुद्रगामिनी नदी तस्याः उभयपरतटे इति

पुरुषांगनयोरविरलाह्नी दीर्घग्रीवास्थिरंध्रनिक्षिप्तः कुरुतेऽवरागबंधं रतिसमये पुरुषपार्श्व
जः शङ्कुः ११ सरिदुभयतटोत्थस्तदाशु रत्नाकरसारमेययोर्माणि सर्वासनवेधकरा गुटि
केषां कोलेन संयुक्ता १२ नयनयुगमस्मिमध्यगमकारवरं बद्धमंडलाभ्यासात् आवि
र्भवति निराणमतद्वेषोऽपि तस्यापकारोऽपि ११ शुरुमुखेनोपि गतेन पश्चाद्यात्मनस्य यत्ना
याज्ञाते ॥

काम्हरते ग्रसतो सारमेयो कुक्कुरी कुक्कुरो तयोः रोमाणि एतानि युक्तानि स्तदासम हृगुटिकाकार्याः सा गुटिका यस्य हृदि एप ग्रंकूलेन समध्ये
निक्षिप्यते स पुरुषो यस्मिन्नासने पीठे पीठिकायां मसूरके कक्षिनि पृष्ठे रथे वरुत्थादिके न्यस्मिन्नपि यत्र कुत्रचिद्वा विलिखितो भवति तत्स्थ एव।
कीलितो भवति तदासनादिकं तेन सह विलग्नं तिष्ठतीत्यर्थः गुटिकायां तैलात् दाकृष्टायां आसनादिकमपि विमुक्तं भवति ११ अथापकारे
ज्योतिर्दर्शने नयनेति नयनयोर्युगं नयनयुगं तेन रश्मिमध्यगस्य मकारस्य वरं चेद्रमंडलाभ्यासात् पुरुषाणां साधकानां अन्तर्मध्ये स्थितं ज्योति
र्वेदनायकारोऽपि प्रकटो भवति एवं विधेयकारात्तरास्तनवीजध्यानात्तापकस्य समस्तस्य ज्ञेयपदार्थप्रकाशकं तेजः स्फुरतीत्यर्थः ११

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

शास्त्रमुपसंहरन्नाह गुरुमुखेति गुरूणां यन्मुखं वक्त्रकमलं ततो यदपि किंचिद्विज्ञातं गुरुभिः सुप्रसन्नैर्यन्मयाग्रे प्रकाशितं उपदिष्टं तत् मया ज्ञातं
तदा अनेकानि शास्त्राण्यवगाह्य यत्किंचिदपि निरर्थनीयं ज्ञातं तं नहि तयमध्ये न दत्तं भूतमार्गे नीता अनुभवपथं प्राप्य अनुभूयेत्यर्थः तन्मया घ
स्वमागतमनुभवमार्गे समायातं तेन मया किं विदस्तन्मं स्वस्य मात्रमपीत्यर्थः ॥१४॥ आश्चर्येति आश्चर्ययोगरत्नावली शास्त्रहृदयं स्थितं स्वयमेव
वोधार्थं सर्वं येन नीतं मया समनेनाचार्यः श्रीनागार्जुन आत्मानं दर्शयतीत्यर्थः आश्चर्याण्येव रत्नानि तेषां माला पद्धतिः सा श्रीनागार्जुनाचार्येण
निर्मिता गुंफिता कथंभूता अनुभवसिद्धा सानुभवा तथा सह सकला भिषग्जनः प्रशंसिष्यति तत्रणामिवं वर्त्तते ये ते च जनाः तेषां यहृदयं अंतःक
रणं तस्य दयिता वल्लभा एवंविधा आश्चर्ययोगमाला सूत्रतः समर्थिता सूत्रधारेण चत्वारिंशदधिशतेन आर्याणां समाप्ता ॥ जयति सर्वो

अनुभवमार्गे नीता तन्मया किं विदितं हृदि स्थं ॥१४॥ आश्चर्यरत्नमाला नागार्जुनविरचि
ता अनुभवसिद्धा सकलजनहृदयदयिता समर्थिता सूत्रतो जयति ॥१५॥ इति श्रीना
गार्जुनविरचिता आश्चर्ययोगरत्नमाला समाप्ता ॥ शुभमः

त्कर्षेण वर्त्तते इत्यनेन शास्त्रस्याशीर्वादं ददात्याचार्यः ॥१५॥ आत्मस्मरणाय मया निहतनागार्जुनप्रणीतेयं आश्चर्ययोगमाला आ
ग्रेतद्वृत्तिटीकातः ॥१॥ यदशुद्धमिह निरूपितं मया यो सत्वं मनो प्रसादं मे कृत्वा विशोध्यतां यत्नेन सर्वत्र लभि प्रमादनिवेशेन ॥२॥ श्रीनृप
विक्रमवर्षे द्वादशशतकैर्नवतिषडधिकैः पौषे रचिता गुणाकरेण श्वेताम्बरभिक्षुणा जयति ॥३॥ इति श्रीश्वेताम्बरविरचिता आश्चर्ययो
गरत्नमालालघुवृत्तिः समाप्तः शुभं वर्षे वाणरवगाह्निमे स्वरमिते मासे तपासंज्ञके पक्षे शुभलके रतिप्रियतिथौ वारे दिवानायके
सोमाचंद्रगणेशादस्त विश्वपः पह्लालयाख्ये पुरे रत्नानां विविदो सजं मनिकं रीप्राते खिमसन्नो जेरः ॥१॥ ॥

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

३८

श्री रघुवीर पुस्तकालय
नं. १०५४

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri